

Wat verenigingen kunnen doen tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag

“ALS JE HET GAAT BESPREKEN, KOMT HET NAAR BOVEN”

DOOR IRIS COEHOORN EN MARIANNE CENSE (RUTGERS)

Seksueel grensoverschrijdend gedrag komt op de Nederlandse sportvelden vaak voor. Eén op de acht sporters heeft er als kind mee te maken gehad. Dit concludeerde de Commissie-De Vries eind 2017 in een door NOC*NSF ingesteld onderzoek naar dit thema. De onderzoekscommissie stelde ook dat verenigingen meer moeten doen aan het voorkómen van incidenten. Maar verenigingen zijn vaak huiverig om het onderwerp op de agenda te zetten. Of ze willen dat wel doen, maar weten niet hoe het aan te pakken. Waar lopen verenigingen tegenaan bij het agenderen van het thema? En wat kunnen verenigingen doen om aan de slag te gaan met de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag? We geven zeven praktische tips.

De verenigingsvoorzitter vertelt over een 24-jarige coach over wie klachten van ouders zijn gekomen. De coach gaat te close met jeugdleden (14-16 jaar) om. Hij knuffelt ze als er wordt gescoord, ze zitten bij hem op schoot. De coach is hier meerdere keren op aangesproken door de voorzitter. Het gaat dan telkens een tijdje goed, maar daarna ontstaat weer het oude patroon. Er is consensus binnen het bestuur: ‘wij willen dit niet’. Het bestuur gaat nu zorgen dat andere trainers de coach erop aan gaan spreken. Er worden ook gedragsregels voor coaches en trainers opgesteld. Over wat wel en niet mag, in de nabijheid van sporters. De voorzitter vraagt zich af hoe ze dit verder moeten aanpakken. Deze situatie kwam naar voren tijdens een verenigingsbijeenkomst voor ons onderzoek naar de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het voorbeeld helpt meteen een veelvoorkomend misverstand de wereld uit: seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat niet alleen over misbruik, het gaat om allerlei ongewenste gedragingen. Denk aan een opdringerige blik, een seksueel getinte opmer-

---

WELK GEDRAG HET OOK IS, IN ALLE GEVALLEN GAAT HET EROM DAT HET ALS GRENDOVERSCHRJDEND WORDT ERVAREN

king, een ongemakkelijke aanraking, een gedwongen zoen of een ongewenste seksuele handeling. Welk gedrag het ook is, in alle gevallen gaat het erom dat het als grensoverschrijdend wordt ervaren. Dat betekent dus ook dat wat voor de een vervelend kan zijn, dat voor de ander niet hoeft te zijn. Waar het ene kind een ongemakkelijk gevoel krijgt van de knuffel van de coach wanneer hij een doelpunt maakt, vinden zijn teamgenootje, de coach én de verenigingsbestuurder dat misschien helemaal prima. Maar het overschrijdt de grens van een van de spelers en dus geldt het als grensoverschrijdend.

‘Bij ons gebeurt het niet’

Verenigingsbestuurders worstelen vaak met wat ze moeten doen rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag. ‘Bij ons gebeurt het niet’ is de overtuiging waarmee het onderwerp simpelweg wordt afgedaan, waardoor ze pas reageren als er iets zorgwekkends gebeurt. Andere verenigingen schipperen tussen de wens het thema urgentie te geven en de vrees er te veel nadruk op te leggen. Ook een gebrek aan vrijwilligers, bestuurswisselingen en de verenigingscultuur maken dat het onderwerp moeilijk te agenderen is. Verenigingen die wel preventieve

maatregelen willen nemen, weten vaak niet waar ze informatie en ondersteuning kunnen vinden. Ze hebben het gevoel er alleen voor te staan en het wiel zelf te moeten uitvinden. Herkenbaar? We geven zeven tips om je op weg te helpen.

Tip 1: Creëer een cultuur waarin omgangsvormen bespreekbaar zijn

De belangrijkste uitdaging is om omgangsvormen en grenzen tot gespreksonderwerp te maken. Het gesprek moet niet alleen gevoerd worden tussen bestuursleden en trainers, maar ook met sporters

en ouders. Want als bestuurder ben je verantwoordelijk voor een veilig sportklimaat, maar je hoeft het thema niet alleen op te pakken. Ouderbetrokkenheid is bijvoorbeeld, zo blijkt uit eerder onderzoek, een belangrijke beschermende factor tegen seksueel misbruik. Hoe betrek je je leden? Informeer ouders over omgangsregels en vraag hoe zij het verenigingsklimaat ervaren. Laat sporters zelf de gedragsregels voor hun team bedenken. Richt een werkgroep op met vertegenwoordigers uit alle geledingen van de vereniging: een bestuurder, ouder, coach, scheidsrechter of jurylid, de vertrou-

“VOETBAL KIJKT NAAR RUGBY ALS GOED GEORGANISEERD. RESPECT IS DAAR BELANGRIJK. DAT WILLEN WE BIJ VOETBAL OOK”

wenscontactpersoon. Door het samen te doen voorkom je dat beleid een papieren tijger blijft.

Tip 2: Maak trainers en coaches medeverantwoordelijk

Trainers en coaches hebben een bijzondere positie voor het bevorderen van een veilige sportomgeving. Zij sturen teams aan en bepalen hoe trainingen verlopen. Zij kunnen corrigeren als sporters zich niet aan de gedragsregels houden en dienen zich ook bewust te zijn van het overwicht dat ze hebben op sporters en daar zorgvuldig mee om te gaan. Om praten over omgangsvormen tot levende praktijk te maken, zodat het ‘in de genen gaat zitten’, is het belangrijk dat het een terugkerend onderwerp van gesprek is tussen bestuur en sportbegeleiders.

Tip 3: Kijk wat de burens doen

Je bent natuurlijk niet de enige vereniging die met het thema aan de slag gaat. Informeer daarom eens bij collega-bestuurders hoe zij het doen. Dat kan een vereniging zijn die dezelfde sport aanbiedt, maar ook een vereniging in een andere tak van sport. Want juist daarvan kun je leren. Zoals iemand in ons onderzoek zei: “Voetbal kijkt naar rugby als goed georganiseerd. Respect is daar belangrijk. Dat willen we bij voetbal ook.” Vaak zijn verenigingen meer dan bereid hun ervaringen te delen. Voor jou is het prettig om te horen dat je niet alleen staat met je vragen. En het is inspirerend om concrete voorbeelden van anderen te horen. Vergeet ook niet dat NOC*NSF en sportbonden al veel preventiemateriaal hebben ontwikkeld voor verenigingen. Kijk eens online of vraag ernaar bij NOC*NSF of de bond. Tussen al deze materialen zit vast wel iets dat jou aanspreekt en dat je kunt gebruiken om het gesprek op jouw vereniging aan te gaan.

Zie ook www.nocnsf.nl/grensoverschrijdendgedrag.

Tip 4: Vraag om advies

Vraag advies, bijvoorbeeld bij de bond of bij sport-ondersteuners van de gemeente. Sportbonden zijn veel met dit thema bezig. Vaak hebben ze een medewerker in dienst die zich specifiek met dit thema bezighoudt en jou dus advies kan geven. Grotere bonden zijn zelfs vaak bereid bij jouw vereniging langs te komen. Ook gemeenten kunnen je van advies voorzien. Seksueel grensoverschrijdend gedrag is tenslotte een maatschappelijk probleem. Het komt overal voor. Niet alleen in de sportsector, maar ook in het onderwijs, de zorg, de scouting en de kerk. De gemeente kan daarvoor advies geven vanuit haar ervaring met verschillende sectoren.

Tip 5: Maak het herkenbaar

Maak gebruik van voorbeeldsituaties die passen bij jouw sport wanneer je over seksueel grensoverschrijdend gedrag praat. Bestuur je een zwemvereniging? Dan kun je het voorbeeld gebruiken van een opmerking als: 'Wat zie je er goed uit in je badpak/zwembroek'. Alledaagse praktijksituaties zijn daarbij herkenbaarder dan excessen. Hebben de sporters altijd hun telefoon bij zich op de vereniging? Dan kun je het hebben over het maken van foto's in de doucheruimte. Visuele middelen kunnen hierbij ondersteunend zijn. Tip van een deelnemer aan het onderzoek: "Wat goed werkt zijn rode en groene kaartjes bij stellingen. Over WhatsApp, over een arm om iemand heen slaan. Dan maak je ze bewust."

ELKAAR UITSCHELDEN VOOR HOMO OF HOER KAN ZO INGEBAKKEN ZITTEN IN DE CULTUUR DAT JE DIT ER NIET BINNEN EEN DAG UIT KRIJGT

Tip 6: Ga voor de VCP en VOG

De gratis Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) voor vrijwilligers is een preventieve maatregel waar verenigingen soms huiverig voor zijn. Bijvoorbeeld omdat ze mensen hiermee niet overbodig willen belasten. Maar het kan ook fungeren als signaal dat je uitdraagt naar je vrijwilligers en de omgeving. Een signaal waarmee je laat zien dat je het thema serieus neemt. Ditzelfde geldt voor het aanstellen van een vertrouwenscontactpersoon (VCP). Twijfel je toch over bepaalde maatregelen? Kijk dan eens hoe andere verenigingen hiermee omgaan. Vraag de bond hoe die er in staat. En lees ter illustratie dit voorbeeld van een vereniging die met een VOG veel mogelijke ellende heeft voorkomen:

Een jonge man meldde zich bij een voetbalvereniging om keeperstraining te geven. Al snel kwamen er geruchten uit de wijk dat er weleens iets met hem zou kunnen zijn. De man is hierop aangesproken en de geruchten zijn met hem besproken. De club heeft besloten hem een VOG te laten aanvragen. Deze heeft hij niet gekregen. Dit heeft de club doen beseffen dat het nodig is om voor alle vrijwilligers een VOG aan te vragen.

Tip 7: Herhaal

Het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag vraagt vaak om een cultuurverandering binnen de vereniging. Elkaar uitschelden voor homo of hoer kan bijvoorbeeld zo ingebakken zitten in de cultuur van een vereniging dat je dit er niet binnen een dag uit krijgt. Daar is tijd voor

nodig. Wat helpt is herhaling. Blijf het thema aankaarten. Hang posters op. Zet het op de agenda van de algemene ledenvergadering. Plaats berichten prominent op je website. Besteed er aandacht aan in je nieuwsbrief. Laat de vertrouwenscontactpersoon als zodanig herkenbaar rondlopen op de vereniging. Kaart het aan bij nieuwe vrijwilligers. Neem het op in het introductiepakket voor nieuwe leden. Herhaling is de sleutel om het thema tot levende praktijk te maken.

Kun je seksueel grensoverschrijdend gedrag helemaal voorkomen? Nee, honderd procent zekerheid dat er nooit iets gebeurt is er niet. Maar als vereniging heb je de verantwoordelijkheid er samen met je leden alles aan te doen om het te voorkomen. Doe daarom iets. Begin gewoon. Praat erover. Want de cijfers liegen er niet om: seksueel grensoverschrijdend gedrag komt veel voor, in elke tak van sport. En elke sporter die door een negatieve ervaring met een vervelend gevoel aan jouw sportvereniging denkt is er een te veel.

Iris Coehoorn (links) en Marianne Cense (rechts) zijn onderzoekers bij Rutgers, kenniscentrum seksualiteit. In opdracht van de Commissie-De Vries voerden zij onderzoek uit naar de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sportwereld. De tips, voorbeelden en citaten in dit artikel zijn afkomstig uit de gesprekken die zij voerden met sportverenigingen en -bonden. Hun rapport Het moet in de genen gaan zitten bevat niet alleen aanbevelingen voor verenigingen, maar ook voor bonden en NOC*NSF. De preventiecijfers over seksueel grensoverschrijdend gedrag komen uit onderzoek van Tine Vertommen. Beide rapporten zijn te downloaden via <https://simonderzoeksport.nl/>.